

27ste vergadering

Dinsdag 3 juni 2003

Aanvang 10.00 uur

Voorzitter: Braks

Tegenwoordig zijn 75 leden, te weten:

Baarda, De Beer, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman, Bierman-Beukema toe Water, De Blécourt-Maas, De Boer, Boorsma, Braks, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Bruchem, Castricum, Dees, Doesburg, Dölle, Dupuis, Van Eekelen, Eversdijk, Van Gennip, Ginjaar, Groen, Hessing, Van Heukelum, Hofstede, Holdijk, Van den Hul-Omta, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Ketting, Kneppers-Heijnert, Kohnstamm, Van der Lans, Van Leeuwen, Lemstra, Van der Linden, Lodders-Elfferich, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Maas-de Brouwer, Meindertsma, Pastoor, Platvoet, Le Poole, Pormes, Rabbinge, Rensema, Roscam Abbing-Bos, Rosenthal, Ruers, Van Schijndel, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Stekelenburg, Stevens, Swenker, Tan, Terlouw, Van Thijn, Timmerman-Buck, Varekamp, Ter Veld, De Vries, Van Vugt, Walsma, Werner, Witteveen, Woldring, De Wolff, Wolfson en Zwerver,

en de heren Balkenende, minister-president, minister van Algemene Zaken, Donner, minister van Justitie, en Brinkhorst, minister van Economische Zaken.

De **voorzitter**: Ik open de vergadering en spreek er mijn vreugde over uit dat Johan Stekelenburg weer in ons midden is. Proficiat, Johan.

Aan de orde is voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 ten behoeve van de stimulering van de milieukwaliteit van de elektriciteitsproductie (28665).**

(Zie vergadering van 2 juni 2003.)

De beraadslaging wordt hervat.

Minister **Brinkhorst**: Voorzitter. Het verheugt mij zeer om nog op de valreep van het scheiden van uw Kamer onder uw bezielend voorzitterschap hier opnieuw het woord te mogen voeren. Ik wil graag de verschillende geachte afgevaardigden die mij hebben gelukgewenst met mijn benoeming, dankzeggen. Je moet altijd maar afwachten of het een gelukwens waard was, maar de intentie was in ieder geval heel goed bedoeld. Ik had eigenlijk niet kunnen verwachten dat ik nog langer in het ambt zou zijn dan u, mijnheer de voorzitter, maar wellicht verandert dat nog wel een keer.

De **voorzitter**: Ik wens u er veel succes bij.

Minister **Brinkhorst**: Dank u zeer. Wij hebben vandaag een belangrijk wetsvoorstel aan de orde. Het is van belang voor zowel de duurzaamheid van de energie als de WKK. Bij mijn eerste optreden in mijn nieuwe functie in deze Kamer is het goed als ik, voor ik inga op het wetsvoorstel, eerst inga op de uitnodiging van de heer Terlouw maar ook van andere geachte afgevaardigden om iets te zeggen over de ambities van mijn beleid met betrekking tot duurzame

economische ontwikkeling en het energiebeleid.

Als hoofdlijn van het beleid voor de komende jaren wil ik een krachtige impuls geven aan de verduurzaming van de economie in de brede Europese context. Die context is noodzakelijk omdat Nederland deel is van een bredere Europese economie. Daarnaast is bij de uitwerking van een werkelijk Europees energiebeleid een betere afstemming tussen de lidstaten noodzakelijk. Ik zie het verlaten van het spoor van een te nationaal georiënteerd energiebeleid als een belangrijke opgave. Het uiteindelijk harmoniseren van de nationale beleidsstelsels is daarbij een wezenlijk uitgangspunt. Ik ben het natuurlijk eens met de heer Terlouw en andere geachte afgevaardigden dat er internationaal nog een heel belangrijk potentieel is te realiseren, maar laten wij vooral ook eens de hand in eigen boezem steken. In dit goede vaderland gebeurt dat naar mijn gevoel nog wat te weinig. Ook op nationaal niveau zijn er nog de nodige barrières te slechten. Ik ben ervan overtuigd dat de transitie naar een duurzame energiehuishouding een belangrijke impuls zal geven aan de kenniseconomie in Europa en Nederland. Wij mogen soms kritiek hebben – de heer Terlouw had die gisteren – op de Amerikaanse wijze van energiegebruik, maar in datzelfde land, de Verenigde Staten, zijn er belangrijke initiatieven om op langere termijn te komen tot een waterstofeconomie. Het is van belang dat ook in Nederland aan dat vraagstuk aandacht wordt besteed.

Voordat ik bij het wetsvoorstel zelf kom, wil ik iets zeggen over mijn persoonlijke betrokkenheid bij deze problematiek. Ik heb jarenlang als directeur-generaal van milieuzaken in

Brinkhorst

Brussel het voorrecht gehad, betrokken te zijn bij het opzetten van de Rio-strategie, die ruim tien jaar geleden een eerste klaroenstoot gaf dat er met het klimaat iets aan de hand was en dat het noodzakelijk was om een op CO₂-reductie gericht beleid te voeren. In zekere is dat een point d'honneur, wat ik de komende jaren niet zal vergeten bij het uitoefenen van deze functie. Zoals wij weten is het Rio-akkoord uitgemond in het Kyoto-verdrag. Ik moet daarbij aantekenen dat bij de uitvoering van dit verdrag de noodzakelijke problemen er nog zijn. Niet alleen is het grootste industrieland ter wereld niet geneigd, enige ratificatie tot stand te brengen, maar bijvoorbeeld ook de belangrijke energieproducent Rusland heeft het verdrag nog steeds niet geratificeerd. Ook op dat punt moeten wij alert blijven.

Er is verwezen naar het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie in 2004. Ik zie het pad daar naartoe en het zes maanden durende voorzitterschap zelf als een belangrijk aanknopingspunt om meer aandacht te geven aan verduurzaming van energie in een Europees kader. De problematiek is ook volop aan de orde in de Europese Conventie, waar Nederland nu toch ook de noodzakelijke aandacht aan geeft. Ik stel mij voor, uiteraard ijs en weder dienende en naar ik hoop te zijner tijd gemandateerd door het kabinet, dat er tijdens het voorzitterschap concrete initiatieven worden genomen om de Europese groenestroommarkt te agenderen. Het stimuleren van wind op zee moet eveneens in Europees kader worden bevorderd. Daarnaast moet er een voortgangsrapportage komen van de richtlijn inzake duurzame elektriciteit vanwege de realisatie van de Kyoto-afspraken, waarover wij het zojuist hadden. Die richtlijn moet de lidstaten voldoende stimuleren om tot een adequate invulling te komen. In 2005 kan vervolgens de discussie over harmonisering van beleid worden geagendeerd. Als wij het allemaal zo mooi willen doen op Europees vlak, moeten wij ons eigen huis op orde hebben. De grootste geloofwaardigheid van een nationaal beleid in een Europese context is gelegen in het feit dat men niet of nauwelijks kritiek kan hebben op de nationale methode. Daarom is een effectiever stelsel voor de stimulering van duurzame elektriciteitspro-

ductie in Nederland – dat is het onderwerp van dit wetsvoorstel – een belangrijke bouwsteen.

Toen ik mij de afgelopen week voorbereide op dit debat, heb ik natuurlijk naar de voorgeschiedenis van het wetsvoorstel gekeken. Het is misschien nuttig dat ik het voorstel in dat perspectief plaats. In dat geval kan ik namelijk gemakkelijker reageren op het commentaar van een aantal geachte afgevaardigden. Wij moeten een paar jaar teruggaan in de tijd, want de afgelopen zeven jaar hebben wij een fiscale stimulering van duurzame energie en warmtekrachtkoppeling gekend via de befaamde REB, de Regulerende Energiebelasting. In die systematiek werd de vraag gestimuleerd en in mindere mate het aanbod. Dat was ook de kern van de daaraan ten grondslag liggende wet. Een systeem van generieke vraagstimulering is op zichzelf een heel positieve benadering. In mijn jaren op Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heb ik geprobeerd de landbouweconomie om te zetten van een aanbod-gestuurde naar een vraaggestuurde benadering. Mijn opvolger en huidige collega Veerman is van plan om dat met kracht voort te zetten. Met vraagsturing is niets verkeerd. Integendeel, zij is consumentgericht en de externe effecten kunnen in de prijs tot uitdrukking worden gebracht. Ongetwijfeld is de groenestroommarkt onder meer daardoor een groot succes geworden. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat in minder dan twee jaar tijd het aantal huishoudens dat groene stroom afneemt, is gestegen van 100.000 tot 1,8 miljoen. Voorwaar, geen geringe opgave en geen gering resultaat.

Stimulering via de Regulerende Energiebelasting heeft evenwel ook nadelen. Die moeten wij in dit huis ook openlijk aan de orde stellen. Het is gebleken dat vraagstimulering een onvoldoende prikkel is voor nieuwe Nederlandse productiecapaciteit. Er was namelijk altijd onzekerheid over de hoogte van de stimulering in de toekomst. De import van groene stroom nam sterk toe, doordat Nederland als enige land in de Europese Unie een systeem van vraagstimulering had. Geen ander Europees land was ons gevolgd, ook al was de benadering op zichzelf interessant. Dat heeft er onder meer toe geleid dat het aanbod van duurzame stroom sterk afhankelijk

werd van import uit andere landen van Europa. De realisering van nationale doelstellingen, bijvoorbeeld meer productie, werd daardoor onzeker. Dat wij een van de andere Europese landen afwijkend systeem hadden, heeft bovendien geleid tot het weglekken van Nederlands belastinggeld naar het buitenland. In feite was de subsidiëring van buitenlandse capaciteit een nevenaspect van het systeem van vraagstimulering. Verder heeft het systeem een belangrijke impuls gegeven aan de zogenaamde "free riders", bijvoorbeeld in Noorwegen, waar goedkope elektriciteit kan worden gemaakt met waterkracht. Daarvoor is eigenlijk geen subsidiëring nodig. Als men de elektriciteit kon exporteren naar Nederland, werd de opwekking echter gesubsidieerd. De vraag is, of een systeem dat een nationale invalshoek heeft, dit in een belangrijke mate tot stand zou moeten brengen. Het heeft geen differentiatie naar duurzame energieopties opgeleverd, maar wel een te lage kosteneffectiviteit. Mijn beoordeling van de wetgeving van de afgelopen jaren kort samenvattend, ben ik van mening dat het een succesvolle stimulering was van de vraag; de groene markt omvat zo'n 1,8 miljoen huishoudens. Dat was een positief element. Het aanbod in Nederland is door de genereuze fiscale stimulering echter overwegend uit het buitenland gekomen, uit soorten stroom die veelal geen subsidie nodig hadden, waarbij ik bijvoorbeeld denk aan stroom uit waterkracht. Door dit Nederlandse beleidsinstrumentarium is er nauwelijks een toename geweest van het Europese aanbod van duurzame elektriciteit. Daarnaast was er het gevaar van een te grote afhankelijkheid van import, doordat bij verhoging van de subsidies in het buitenland of een grotere vraag in het buitenland de import afnam en de Nederlandse doelstelling van 9% duurzame-elektriciteitsverbruik niet meer werd gehaald.

Tegen die achtergrond was er alle aanleiding om na te denken over een nieuw systeem van stimulering, dat zich op een aantal punten kon onderscheiden van de vraagstimulering van de afgelopen jaren. In de eerste plaats gaat het om betere aanbodstimulering. In de tweede plaats biedt het meer zekerheid voor de investeerders. Een van de geachte afgevaardigden zei

Brinkhorst

dat er maar voor tien jaar zekerheid is. Welnu, een investeerder mag zich gelukkig prijzen als hij voor tien jaar zekerheid heeft. De meeste investeerders krijgen niet meer dan een of twee jaar zekerheid. Dit systeem leidt tot grotere zekerheid. De REB heeft regelmatig goedkeuring gekregen, maar iedere keer op basis van een jaar. Dit systeem is aanvaard door de Europese Commissie voor een middellange termijn, hetgeen zekerheid voor investeerders inhoudt. Dat is het derde punt. In de vierde plaats is het mogelijk de tarieven van de onrendabele top te differentiëren naar de verschillende duurzame energieopties, zoals wind, biomassa, zon en dergelijke. In de laatste plaats merk ik op dat het systeem geen "free riders" kent. Het Noorse voorbeeld dat ik u zojuist gaf, wordt door het nieuwe voorstel geëcarteerd.

Tegen die achtergrond is het nieuwe wetsvoorstel in de huidige context naar mijn gevoel een beter voorstel dan hetgeen wij hadden. Ik verlaat het vraagpad niet en natuurlijk is het van groot belang de juiste balans te vinden tussen de aanbodstimulering en de vraagstimulering. Uit die overwegingen is de MEP voortgekomen, met behoud van een verlaagd REB-tarief, waarbij de bezuinigingen uit het Strategisch akkoord waarover mevrouw Bierman sprak, zeker een van de elementen vormen. Ik loop daarvoor niet weg. Het is echter absoluut niet het hoofdelement geweest. Ik denk dat ik, als ik vorig jaar de portefeuille had overgenomen, tot dezelfde conclusie was gekomen. Het ging erom een systeem te realiseren dat zowel kosteneffectiever was als beter beantwoordde aan de doelstelling, te weten het tot stand brengen van een groter duurzaam aanbod in Nederland.

Een paar geachte afgevaardigden, met name de heer Doesburg en de heer Van der Lans, hebben gezegd dat er sprake is van haastwerk. Ik vind dat een merkwaaardige betiteling en ik bestrijd dat de MEP met stoom en heet water is gerealiseerd. In plaats van dat wij geprezen worden voor het feit dat het nu eens sneller gaat – de meeste wetsontwerpen doen er wat langer over – wordt er nu gesproken over stoom en heet water. Weliswaar was het vertrekpunt van de vraagstimulering goed, maar de "Alleingang" binnen Europa, waartegen ik nog eens met kracht

iets hoop te kunnen doen, heeft binnen Europa tot een te lage kosteneffectiviteit van ons systeem geleid. Ook is de gedachte, dat het een te optimistische kijk gaf op mogelijkheden om nationale oplossingen in te bedden in de Europese context van het energiebeleid. Wij zijn met de wet van de afgelopen tijd geconfronteerd met de onvolmaaktheid van de nationale energiestructuur. Dat moet ook maar eens worden gezegd.

Het is naar mijn idee heel goed en verstandig geweest dat wij een jaar geleden met het denkproces over een gewijzigd systeem zijn gestart. Dat het wetsvoorstel uw Kamer zo snel heeft bereikt, zodat u de gelegenheid hebt gekregen vijf maanden te doen over de behandeling, is geen reden om te denken dat het met stoom en heet water is gebeurd. Het had misschien eerder in de Eerste Kamer kunnen worden behandeld, maar dan had ik niet het voorrecht gehad om vandaag het woord tot u te mogen richten: ik ben eigenlijk heel blij dat u er wat langer over gedaan heeft! In ieder geval is het niet zo dat ten aanzien van het ministerie van Economische Zaken kan worden gezegd dat het met grote haast is gebeurd.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter...

Minister **Brinkhorst**: Ja, door zo'n provocatie moest u wel naar de interruptiemicrofoon! Het was echter geen boze opzet van mijn kant.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik zou dan ook graag een opmerking willen maken aan het adres van de minister van duurzame energie. Immers, de kenschetsing van haastwerk had niet zozeer betrekking op het totale concept, maar op een aantal concrete uitvoeringsbepalingen dat daar betrekking op heeft en ten aanzien waarvan wij vorige week nog onderzoeksresultaten hebben mogen ontvangen. Ik weet niet hoe de minister daarover denkt, maar bij mij blijft de indruk bestaan dat – als wij hier een wetsontwerp bespreken, terwijl de onderzoeken over hoe het ingevuld moet worden, nog steeds lopen – dit beter had gekund. In die zin lijkt mij de conclusie gerechtvaardigd dat hier wel degelijk sprake was van enigszins haastwerk.

Minister **Brinkhorst**: Ik hoop op een aantal opmerkingen nog terug te keren. Het is ook geen vraag van de heer Van der Lans, zo begrijp ik, maar meer een tussenwerpsel.

Ik denk dat er bij de implementatie van een zo rigoureuze stelselwijziging geen andere weg was dan het met voortvarendheid te doen, want de aankondiging van een dergelijke verandering leidt tot grote onzekerheid in de markt. Als je van vraag naar aanbod gaat, weten plotseling investeerders niet meer waar zij aan toe zijn. Dat heeft alle mogelijke negatieve gevolgen voor de investeringsbereidheid. Vanaf 1 januari jongstleden hebben wij de facto een overgangsregime gehad en dat heeft die onzekerheid niet weggenomen. Een snelle inwerkingtreding van het wetsvoorstel MEP – ik hoop dat dit per 1 juli het geval kan zijn, als uw Kamer instemt met dit wetsontwerp – is dan ook van geweldig groot belang voor het halen van de beleidsdoelstellingen. Ik wil hierbij het feit dat het om een overgangsregime gaat, nog een keer benadrukken. Ik zeg voorts in de richting van de heer Doesburg dat er geen sprake is van terugwerkende kracht, zo verstond ik althans zijn opmerking.

Mijnheer de voorzitter. De hoofdlijnen van het wetsvoorstel MEP zijn de volgende. Als dit wetsontwerp wordt aanvaard door uw Kamer, krijgen wij in de eerste plaats tien jaar zekerheid voor producenten van duurzame energie. Dat is een duidelijke verbetering ten opzichte van het oude systeem en voor een subsidieregeling in Nederland is het absoluut uniek. In de tweede plaats betreft het de subsidie voor productie in Nederland, waarbij het doel is de milieukwaliteit van de elektriciteitsproductie in Nederland te verbeteren. Wij zijn op dat punt niet echt voorlopers; dat heb ik aangegeven. Dat kunnen wij wel worden en daarmee kunnen wij onze geloofwaardigheid in Europees verband vergroten. In de derde plaats is er de differentiatie naar de onrendabele top, als het onder meer gaat om biomassa; ik kom daar straks op terug. Het is een stimulering die een differentiatie mogelijk maakt, waarbij ik er bijvoorbeeld op wijs, niettegenstaande de opmerking van de heer Van der Lans, dat stimulering van zonne-energie in Nederland toch een te hoge onrendabele top oplevert op

Brinkhorst

dit ogenblik. In de laatste plaats is het een niet onbelangrijke bijdrage aan de CO₂-prestatie met betrekking tot de warmtekraftkoppeling.

Wat is de systematiek van het wetsontwerp? In de eerste plaats is het een zelffinancierend systeem, waarbij regionale netbeheerders het MEP-tarief van € 34 per aansluiting innen, hetgeen gecompenseerd wordt in de regulerende energiebelasting. Het is derhalve lasten-neutraal voor de consumenten. In de tweede plaats sluizen de regionale netbeheerders het geld door naar TenneT, de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet die ook de groencertificaten uitdeelt en beheert. Het is TenneT vervolgens die de subsidies uitkeert aan de producenten. De hoogte van de subsidie staat voor meerdere jaren vast; de subsidie is gericht op een binnenlandse productie.

De vraag is gesteld hoe het staat met de verantwoordelijkheid van TenneT in dezen. TenneT is te allen tijde verantwoordelijk voor de uitvoering en daarmee wordt invulling gegeven aan het amendement van de heer Kortenhorst aan de overzijde. De taken van TenneT, als ZBO, zijn opgenomen in de wet, zo antwoord ik de heer Hofstede. De werkzaamheden voor de uitvoering van de MEP worden organisatorisch ondergebracht bij het dochterbedrijf ENERQ, zodat dit werk effectief van andere taken gescheiden wordt. De overheid heeft als zodanig geen relatie met ENERQ en TenneT is volledig verantwoordelijk.

Kortom, mijn conclusie kan niet anders zijn dan dat er met de MEP de goede weg wordt ingeslagen. Op dit moment wordt ervoor gezorgd dat vraagstimulering en aanbodstimulering in balans zijn. Vraagstimulering via een verlaagd REB-tarief voor groene stroom is van belang voor het behoud van de groene markt. Wij moeten ervoor zorgen dat het aantal van 1,8 miljoen gebruikers waarvan ik eerder sprak, niet zal inzakken.

Er is nog gevraagd naar de notitie waarmee de motie-Crone wordt uitgevoerd. Ik heb al gezegd dat in mijn optiek stimulering van de vraag wel degelijk een belangrijk onderdeel van de stimulering van duurzame energie blijft, maar ik hoop dat men er begrip voor heeft dat ik na vier dagen in dit ambt nog wel enige fine tuning wil toepassen. Ik zeg graag toe dat er uiterlijk op de derde

dinsdag in september een uitgewerkt voorstel voor de vergoeding conform artikel 36i van de REB zal zijn.

Uiteraard zal ik dit in goede samenwerking met mijn collega's van Financiën en VROM maken.

Een andere reden waarom ik vind dat wij nu de goede weg inslaan, is dat ik heb begrepen dat het systeem ook brede steun geniet bij potentiële investeerders in duurzame energie. Ik denk aan Essent, Nuon en Siemens. Weliswaar is er discussie geweest over met name de hoogte van de subsidiebedragen, maar niet zozeer over het systeem. De subsidies voor 2003 liggen op een goed niveau, zoals ook blijkt uit het jaarverslag van een van de grote marktpartijen, Essent. Daarin staat dat met de MEP biomassa en wind ook in de toekomst voldoende ondersteund zullen worden. Een ander voorbeeld is dat Shell en Nuon hebben aangegeven dat de aanleg van het near shore-windpark zal doorgaan; daarbij was zekerheid voor een aantal jaren doorslaggevend. En ten slotte noem ik dat de subsidiebedragen zijn goedgekeurd door een commissie, wat betekent dat nieuwe inzichten worden betrokken bij de latere vraag. Tegen deze achtergrond is het feit dat de Tweede Kamer dit wetsvoorstel met algemene stemmen heeft aangenomen, ook niet verwonderlijk.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Ik zou nog even willen terugkomen op de motie-Crone c.s. Daarin komt de datum 1 juni voor; kan de minister aangeven waarom deze datum niet gehaald is? Het is toch voor de investeerders in deze markt van belang wat er daarmee gaat gebeuren? De regering heeft een halfjaar de tijd gehad om duidelijkheid te verschaffen, maar de minister zegt nu dat die pas op de derde dinsdag zal ontstaan. Dan wil ik toch wel een verklaring horen van wat er in het afgelopen halfjaar gedaan is.

Minister **Brinkhorst**: Voorzitter. Heel Nederland is in de ban van het tot stand brengen van een kabinet geweest. Ik ben het ermee eens dat het aan een andere partij heeft gelegen dat het aanvankelijk niet lukte om een kabinet tot stand te brengen. Het kabinet dat nu aangetreden is, heeft met grote voortvarendheid geprobeerd om die datum te halen. Ik denk dat de

formateur dit voortdurend in het achterhoofd had... Maar goed, na de vakantie zal er met prinsjesdag een prachtig plan op tafel liggen. Ook met stoom en kokend water zou een minister die net vier dagen in functie is, er niet in geslaagd zijn om die datum te halen. Ik vind mijn toezegging wel redelijk.

Voorzitter. Ik herinner me dat er onder het REB-regime altijd kritiek op het WKK-beleid is geweest. Ook bij het tot stand komen van de MEP is warmte-kraftkoppeling een belangrijk aandachtspunt geweest, onder andere vanwege de doorwerking hiervan op de Nederlandse economie. Na invoering van de CO₂-index zal de stimulans meer afgestemd worden op vermindering van CO₂-uitstoot. Daardoor zullen efficiëntere installaties relatief meer worden gestimuleerd. Deze systematiek wordt ook volledig door de al genoemde marktpartijen onderschreven. De inschatting is dat er in alle sectoren van de economie sprake zal zijn van winnaars en verliezers. Men zal begrijpen dat ik vanwege mijn vroegere verantwoordelijkheid voor de landbouw speciaal nog eens bekeken heb – dit lijkt mij ook voor het CDA van groot belang, en trouwens niet alleen voor deze fractie – hoe dit uitwerkt voor de glastuinbouw. Het globale onderzoek wijst uit dat de glastuinbouw een licht voordeel zal genieten ten opzichte van de huidige stimulering, aangezien de in deze sector gebruikte installaties een relatief hoog overall rendement krijgen. Ik zeg relatief, want er zijn natuurlijk ook uitzonderingen. De WKK is hierdoor in ieder geval met name in de glastuinbouw bepaald niet ten dode opgeschreven.

Ik kom op de datum van inwerkingtreding. Zoals gezegd, heeft de Europese Commissie ingestemd met het wetsvoorstel. Als de behandeling daarvan in de Eerste Kamer tot aanvaarding leidt, zie ik geen enkele belemmering om de MEP per 1 juli aanstaande in werking te laten treden. Ik zeg dit tegen de achtergrond van de noodzaak om die overgangperiode zo kort mogelijk te houden. De benodigde ministeriële regelingen zijn gereed en er is met de betrokken marktpartijen uitgebreid overeenstemming bereikt na marktconsultatie. Het aantal reacties was zeer beperkt. Dit sterkt mij in mijn overtuiging dat de MEP in de huidige vorm is wat de markt nodig

Brinkhorst

heeft. TenneT is er klaar voor. Bovendien bereiken mij veel signalen dat de markt met smart op de inwerkingtreding wacht. Investeringen worden uitgesteld en biomassa wordt niet meer ingezet. Kortom, er zijn voldoende redenen om de MEP per 1 juli aanstaande in werking te laten treden.

Een ander belangrijk punt is het moment van bekendmaking van de nieuwe subsidiebedragen. Zoals gezegd, is het belangrijk dat er zo gauw mogelijk zekerheid ontstaat zodra men besluit over de investering. Om deze reden heb ik besloten om het moment dat de subsidiebedragen voor een nieuw jaar bekendgemaakt worden, te vervroegen. De subsidiebedragen voor 2004 en 2005 zullen nog dit jaar worden bekendgemaakt. Het streven is om in de daaropvolgende jaren de subsidies anderhalf jaar van tevoren bekend te maken. Die periode stemt overeen met de gemiddelde bouwtijd van grote projecten. Mijns inziens is ook hiermee een belangrijk signaal aan het bedrijfsleven gegeven. De subsidies eerder vaststellen dan anderhalf jaar van tevoren lijkt mij onwenselijk, omdat dan nog niet voldoende informatie bekend is voor de bepaling van de onrendabele top. Ik wil wel bezien of een versnelling van de bekendmaking van de bedragen voor 2006 en verdere jaren mogelijk is.

Ik heb begrepen dat er een hele discussie is geweest over de biomassa. Naar aanleiding van het wetgevingsoverleg over het wetsvoorstel op 17 december jongstleden in de Tweede Kamer is een onderzoek uitgevoerd door Novem en KEMA naar de mogelijkheden en wenselijkheden van een nadere differentiatie van de grootschalige inzet van zuivere biomassa in kolen- of gasgestookte installaties. Ik heb de Kamer daarover op de dag na mijn aantreden, dus op 28 mei jongstleden, bij brief geïnformeerd. De hoofdlijnen zijn de volgende: de systematiek van de MEP is ontworpen voor de subsidiëring van de onrendabele top van duurzame energieproducten. De discussie die in de Eerste Kamer, maar ook in de Tweede Kamer uitgebreid gevoerd is over schoon versus niet-schoon en afval versus niet-afval, moet naar mijn gevoel worden gevoerd in het kader van het emissiebeleid en het afvalbeleid. Wat betreft de MEP is de

kwestie van de onrendabele top leidend en niet die twee verschillen. De verschillende benaderingen zullen er gezamenlijk toe leiden dat milieuvriendelijke elektriciteitsopwekking niet wordt beloond. Ik licht het begrip schone versus niet-schone biomassa nog met enkele woorden toe. Wij hebben een strengere emissiebeleid voor niet-schone biomassa, waardoor de kosten van elektriciteitsopwekking met niet-schone biomassa worden verhoogd. Dit garandeert bovendien dat de emissies niet vervuilend zijn. Dat criterium emissiebeleid is dus bepalend.

Ik kom op het onderscheid afval versus niet-afval. Volgens het landelijk afvalbeheerplan is leidend de voorkeursvolgorde van de bestemming van afvalstromen. Velen zullen zich de ladder van Lansink herinneren: hergebruik, recycling, nuttige toepassing en verwijdering. De definitie van biomassa in de MEP sluit aan bij de definitie in de Europese richtlijn voor duurzame energie. Ik heb een algemene instructie aan het ministerie gegeven dat wij vanaf nu moeten proberen Europese wetgeving zo uit te voeren als zij ook bedoeld is. Wij moeten niet altijd met eigen definities komen. Ik heb, zoals u weet, daarbij met de nitraatrichtlijn in de afgelopen jaren buitengewoon veel discussies gehad. De nitraatrichtlijn schreef nitraat voor, maar de Nederlandse wetgeving sprak over fosfaat. De nitraatrichtlijn schreef aanvoernormen voor en de Nederlandse wetgeving heeft destijds gebruiksnormen gehanteerd. Daarmee ontstaan problemen, voorzitter. Het lijkt me nuttig om bij mijn eerste optreden in het parlement – ik verheug me dat dit in de Eerste Kamer mag zijn – deze algemene leidraad te geven. Met Europese wetgeving wordt bedoeld dat we deze naar de normale vorm uitvoeren. We krijgen anders met twee problemen te maken. Als wij het als Nederland anders willen doen, moeten wij eerst uitleggen waarom wij het anders doen. Vervolgens zeggen wij dat we het als Nederland beter doen. Omdat wij het anders doen, is het echter niet duidelijk waarom dat beter is. Als we de Europese wetgeving normaal uitvoeren, lopen we in de pas. We kunnen dan meteen een stimulans geven voor een Europees afvalbeleid.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Bedoelt u daarmee dat wij moeten afzien van een strengere invulling dan de Europese richtlijn? Je kunt als het om biomassa gaat namelijk nog tot een verdere differentiatie naar de oorsprong komen dan u in uw brief doet. Vanuit milieuoogpunt zou dit zeker te rechtvaardigen zijn. Zegt u dat u dat niet doet, omdat Europa ons daartoe niet dwingt? Je zou ook kunnen zeggen dat de ambitie van Nederland is om verder te gaan dan Europa, zodat je vervolgens ook verder wilt gaan dan Europa. Zegt u nu dat we dat vooral niet meer moeten doen, dat we niet meer dat vooruitlopende jongetje moeten zijn in Europa op milieugebied, maar dat we ons moeten aanpassen aan wat de Europese richtlijn voorschrijft?

Minister **Brinkhorst**: Beste mijnheer Van der Lans, hier komt opnieuw een grenzeloos misverstand aan de orde, alsof wij altijd het beste jongetje van de klas zijn geweest. We hebben groot belang bij het voeren van een krachtig Europees milieubeleid. Ik ken geen Europese richtlijn in Brussel, zeker niet op milieugebied, waar Nederland geen krachtige stimulans aan heeft gegeven. Maar wij hebben ook weleens een krachtige stimulans gegeven aan een Europese richtlijn, maar deze vervolgens niet nageleefd. Ik wil daar vanaf. Het begrip "gedogen" is een mooi woord in Nederland, maar het gedogen van wetgeving die niet past in wat we zelf hebben afgesproken, leidt tot onhelderheid naar de burger en tot ontwijkgedrag. Wanneer wij zelf ernstige milieuproblemen hebben, moeten wij soms ook ernstige maatregelen treffen. Ik hoop dat ik naast de heer Van Geel als de tweede milieuminister van het nieuwe kabinet kan worden gezien. Duurzaamheid is een essentieel punt om onze economie een krachtig profiel te geven. Tegelijkertijd is het noodzakelijk dat we ons bewust zijn dat het Europese kader in negen van de tien gevallen leidinggevend is. Ik wil de uitzondering dat we een enkele keer scherper moeten opereren omdat we met een groter probleem te maken hebben, geen leidraad laten zijn, wanneer dat betekent dat we tegelijkertijd veel verliezen als we op Europees vlak bepaalde zaken niet goed doen. Dat is mijn ervaring. Dit is wellicht een wat theoretische discussie. We kunnen deze discussie beter voeren

Brinkhorst

aan de hand van concrete gevallen. Volgens mij hebben we met het voorstel van de biomassa een heel goed systeem. Er is geen sprake van dat we daarmee achterlopen bij wat zo sterk mogelijk kan worden geformuleerd.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Het gaat niet om achterlopen maar om het op basis van de milieu-effecten misschien wel vooruitlopen. U geeft niet geheel helder antwoord op mijn vraag. Ik heb gevraagd of er op basis van de politieke ambitie – die u zegt te onderstrepen, omdat verduurzaming van de economie voor u een belangrijk punt is – een noodzaak kan zijn om verder te gaan dan wat Europa ons vraagt.

Minister **Brinkhorst**: Verder te gaan dan wat wij zelf hebben afgesproken. Het is een ander misverstand dat wij vaak zeggen dat Europa ons iets heeft afgedwongen.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): U heeft meer ervaring met Europa dan ik. U weet net zo goed als ik dat de Europese richtlijnen tot stand komen door onderhandelen en compromissen sluiten. De Nederlandse regering kan op een aantal punten meedoen in het compromis, maar Nederland kan op het eigen terrein verdergaan omdat het een verdergaande politieke ambitie heeft. Als u zegt dat u die ambitie niet heeft en dat niet doet, is het duidelijk.

Minister **Brinkhorst**: Mijnheer Van der Lans, dit is de bekende debat-ingtruc. U formuleert de opstelling en zegt vervolgens dat het niet zo is, als ik u niet tegenspreek. Ik heb gezegd dat wij in bepaalde gevallen scherp aan de wind moeten zeilen, omdat wij grote problemen hebben. Je voert uiteindelijk een milieubeleid omdat je een probleem hebt. Maar in een geval als dit is er geen speciale aanleiding toe, omdat we hiermee een heel goed systeem hebben. Ik zeg niet dat wij het niet eens een keer scherper moeten doen, maar ik wil dat altijd relateren aan de omvang van het nationale probleem. Ik ben er zeer van overtuigd dat wij met dit voorstel op de goede weg zijn. Men zal zeggen: hoe kan het dat je na vier dagen zo overtuigd bent, maar ik heb mij al eerder met duurzame energie beziggehouden,

voordat ik dit mooie ambt mocht bekleden.

De heer **Hofstede** (CDA): Om te voorkomen dat er wordt gedacht dat de hele Kamer van de 50%-norm af wil, wil ik beklemtonen dat ik erg blij ben met de toezegging van de minister dat hij zich aan 50% zal houden. Ik heb daar gisteren ook voor gepleit. Het is erg belangrijk om de sector zekerheid te bieden dat de emissiegrondslag niet het ene jaar naar 40 en het andere jaar naar 60 gaat. Ik heb mij laten vertellen dat er geweldig schoon wordt geproduceerd en dat de uitstoot ook schoon is. Ik denk dat wij op de sector mogen vertrouwen dat ons afval wordt verwerkt op een manier die aan alle milieunormen voldoet. Dan is het helder om de Europese norm van 50% te handhaven. Dat is veel helderder dan dat Nederland een stroom van ambtenaren moet rondsturen, die hun vinger in de mesthoop steken om te kijken of het 50, 45 of 33% moet zijn. Ik denk dat dit volstrekt helder en uitvoerbaar is. Daarom dank ik de minister dat hij zich aan 50% gaat houden.

Minister **Brinkhorst**: Ik heb in het debat met de heer Van der Lans geen cijfers genoemd, maar daar kom ik nog op terug. Het uitgangspunt is dat wij ons laten leiden door rentabiliteit. Het is niet de bedoeling om dure brandstof zoals bio-oliën door onevenredig hoge subsidies aantrekkelijk te maken.

Ik had het net over het rapport van Novem en KEMA. Het onderzoek daarvan was gericht op de onrendabele top. Dat heeft ertoe geleid dat bij diervoer, een ander product waar ik de afgelopen jaren mee bezig ben geweest, de onrendabele top niet hoger is dan het aangepaste REB-tarief en dat er derhalve binnen de MEP sprake is van een free rider. Dat betekent dat er vanaf 1 januari 2004 geen subsidie meer wordt verleend bij aanvragen voor de grootschalige verwerking van diervoer. Dat is het uitgangspunt van het systeem. Ik geloof dat dit een goede zaak is voor het milieu en voor de economie.

Ik heb al gezegd dat de subsidiebedragen voor 2003 in het debat met de Tweede Kamer in december zijn vastgesteld, en niet meer worden gewijzigd. De markt gaat uit van die bedragen. Ik heb ook al gezegd dat de bedragen voor 2004 en 2005 voor

het eind van het jaar worden vastgesteld. Bij de vaststelling van de subsidiebedragen voor 2006 zal ik een voorstel doen voor het aantal jaren zekerheid voor grootschalige verwerking van zuivere biomassa. Daarmee wordt invulling gegeven aan artikel 3, lid 10, van het wetsvoorstel MEP.

Om in te gaan op de opmerking van de heer Hofstede, ik wil het misverstand uit de weg ruimen dat er in Europa zoiets zou bestaan als een vaste norm voor het percentage biogene afval. Het percentage van 50 dat de heer Hofstede heeft genoemd, wordt gehanteerd in Europees verband als hergebruiknorm om instemming voor export te krijgen. Bij het wetsvoorstel hanteren wij voor het eerste jaar 50% als forfaitair aandeel biogene afvalstroom, net als in de REB het geval was. Ik denk dat de heer Hofstede het daarover had. Dat aandeel wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld.

Dan komen wij bij het fascinerende onderwerp vollasturen, waarover veel vragen zijn gesteld. Ik heb mij de terminologie eigen gemaakt, dus ik moet het een beetje uitleggen, zodat men begrijpt dat ik het begrepen heb. De context van dit onderwerp is dat het BLOW-convenant leidend is voor windenergie. Dat convenant leidt ertoe dat iedere provincie een bijdrage levert aan de doelstelling voor duurzame energie.

Ik heb mij eerst afgevraagd waarom iedere provincie, ook waar het nauwelijks waait, windenergie moet hebben. Dat komt door overwegingen van ruimtelijke ordening. Een van de knelpunten in dit goede vaderland is het nimby-probleem, not in my backyard. Wij hebben een betrekkelijk klein ruimtelijk gebied en de verdelende rechtvaardigheid houdt in dat de doelstellingen voor windenergie overal moeten worden gehaald.

Een feit blijft dat de wind harder waait aan de kust. Als Nederland 500 km kust zou hebben, zouden wij daar alles op inzetten. In het wetsvoorstel wordt ervan uitgegaan dat dit niet het geval is. Mij lijkt dat een redelijke veronderstelling, want wij hebben geen 500 km kust. Daarom is de bijdrage van minder windrijke provincies heel belangrijk. Het wetsvoorstel MEP voorziet in een subsidie per kilowatt uur windenergie, ongeacht de locatie. Zonder het instellen van een maximum zou er

Brinkhorst

sprake zijn van overstimulering op windrijke locaties, wat niet overeenkomt met het uitgangspunt van de MEP, namelijk het overbruggen van de onrendabele top. Die onrendabele top verschilt per plaats waar de windenergie geproduceerd wordt. Bovendien zou het in strijd zijn met de Europese wetgeving. De systematiek van vollasturen voorziet in het gewenste maximum door het begrenzen van het aantal vollasturen, namelijk 18.000 en daarmee het aantal kilowatt uren dat voor een subsidie in aanmerking komt.

Diezelfde 28ste mei, voor mij een heuglijke dag, heb ik een brief gestuurd waarin ik een reactie heb gegeven op de motie-Gerrens over dit onderwerp. Ik wil kort nog iets over die brief zeggen.

Het ECN heeft onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor alternatieve vergoedingssystemen, onder andere door vergelijkingen met buitenlandse systemen te maken. De heer Hofstede heeft verwezen naar het verschil tussen vollasturen en referentie-uren. Daarnaast is in het ECN-onderzoek de systematiek van de vollasturen beoordeeld op mogelijk ongewenste effecten. Het gaat om het doelbewust vergroten van het nominaal vermogen om zodoende voor meer kilowatt uren subsidie te krijgen.

Het ECN-onderzoek komt tot twee conclusies. De eerste is dat verdergaande regionale differentiatie geen duidelijke voordelen biedt ten opzichte van de nu door mij voorgestelde vollastuursystematiek. De tweede conclusie is dat hoewel de systematiek een beperkt aantal mogelijk ongewenste neveneffecten kan hebben, zoals het vergroten van het nominale vermogen, de waarschijnlijkheid alsook de mate waarin zich dit zal voordoen, heel klein is. Kortom, in antwoord op hetgeen de heer Van der Lans heeft gezegd, is er voor mij geen aanleiding om de systematiek van de vollasturen los te laten en over te gaan op een ander systeem. Ik zal wel de aanbeveling van ECN opvolgen om de effecten van de systematiek van de vollasturen te blijven monitoren. Ik wijs in dit verband op de reeds door mij toegezegde evaluatie van de MEP. Na een jaar zal ik een totale evaluatie van de inwerkingtreding van dit systeem uitvoeren.

De heer Van der Lans heeft ook gevraagd waarom het zo ingewikkeld

is een windpark voor de kust te realiseren.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Misschien mag ik eerst over dit onderdeel een opmerking maken. Ik heb gisteravond kennis genomen van het ECN-rapport. Ik moet eerlijk zeggen dat ik het een buitengewoon wonderlijk rapport vind. Ik heb nog niet de gelegenheid gehad, het van a tot z te lezen. Ik heb mij beperkt tot de conclusies en constateer iets wonderlijks. Bijna alle conclusies ondersteunen de bezwaren die in het veld zijn gerezen. Een conclusie is bijvoorbeeld dat er een reële kans is dat de turbines zich aanpassen aan de subsidies of dat na de MEP-periode op basis van de alhier aangenomen stroomprijs voor wind op land de marges zeer beperkt worden. In het rapport staat een uitleg van het systeem in Duitsland dat ook kiest voor spreiding, net als wij doen op basis van het BLOW-akkoord. Het Duitse systeem zou van toepassing kunnen zijn.

Wie schetst echter onze verbazing als op het einde van de rit geconcludeerd wordt dat er geen reden is om het systeem dat de regering voorstelt te wijzigen. Ik vind dat buitengewoon wonderlijk. Het lijkt wel alsof het rapport door ECN geschreven is en de conclusies door het ministerie. Kan de minister daar wat uitvoeriger op ingaan? Alle onderdelen die door het veld naar voren zijn gebracht en die in de bijdrage van de verschillende afgevaardigden herhaald zijn, worden erkend als reële risico's in de markt, maar desalniettemin moet alles bij het bestaande blijven. Mij lijkt dat een moeilijk te handhaven conclusie.

Minister **Brinkhorst**: Daaruit blijkt dat de heer Van der Lans niet het hele rapport gelezen heeft, zoals hij al zei. Als hij het hele rapport had gelezen, zou hij hebben gezien dat er nuances zijn in de positionering.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik mag mij toch baseren op de conclusies? Het is een beetje flauw om te zeggen dat ik het hele rapport niet heb gelezen. Ik zou ook kunnen zeggen dat u het mij niet hebt toegestuurd.

Minister **Brinkhorst**: Ik neem het u helemaal niet kwalijk. Ik had het pas vanmorgen om vijf uur uit en ik begrijp heel goed dat u wat vroeger

naar bed wilde gaan. Ik heb al aangegeven dat er ongewenste neveneffecten kunnen zijn. Om die reden is het van groot belang dat er een evaluatie is en een monitoring. Overigens meen ik dat ik toezeggingen aan de Kamer altijd ben nagekomen. Ik heb in het rapport van de ECN geen steun gevonden voor het Duitse systeem. Bovendien kiest Duitsland voor een veel ruimere benadering die niet echt kosten-effectief is. Duitsland is in bepaalde opzichten een interessant voorbeeld, maar er hangt een enorm prijskaartje aan. Ik wil niet zeggen dat Duitsland alleen om die reden in grote economische moeilijkheden is, maar ik merk alleen op dat er een grote discrepantie is in de kosten-effectiviteit van ons systeem en het Duitse systeem. Onder andere dat element kan over een jaar worden gemonitord. Ik zal de Kamer die monitoring uiteraard toezenden. Ik hoop zeker de gelegenheid te hebben om daar nog regelmatig over van gedachten te wisselen in deze Kamer.

De andere vraag van de heer Van der Lans was waarom het zo moeilijk is om windparken voor de kust te realiseren. Ik ben het ermee eens dat het moeilijk is. Het ministerie van Economische Zaken is in het kader van de B4-operatie, Beter Bestuur voor Burger en Bedrijf, een project gaswinning en windenergie gestart en ik zal mij er persoonlijk voor inzetten dat er op korte termijn een voorstel voor een eenvoudig concessiestelsel voor windparken op zee naar de Tweede Kamer wordt gestuurd. Dat zal ik samen met de bewindspersonen van VROM, Verkeer en Waterstaat en LNV doen. Onze ambitie is om de doorlooptijd van de verschillende procedures te reduceren. Dat geldt niet alleen voor windparken op zee, maar ook voor windparken elders. Ik vind het niet acceptabel dat de doorlooptijd op dit moment vijf tot zes jaar bedraagt; het moet mogelijk zijn om die te reduceren tot twee tot drie jaar. Ik ben de heer Van der Lans dan ook zeer erkentelijk dat hij dit onderwerp met zoveel nadruk aan de orde heeft gesteld. Wij moeten ons terdege realiseren hoe groot het belang van windenergie is. De heer Hofstede heeft daar wat badinerende opmerkingen over gemaakt, maar hij weet net zo goed als ik dat windmolens al bestonden voordat het CDA er was en wellicht zullen ze ook nog

Brinkhorst

langer bestaan. Ik zeg zeker niet dat windenergie de enige oplossing is, maar windenergie speelt voor de duurzame elektriciteitsproductie wel een heel belangrijke rol.

De heer **Hofstede** (CDA): Ik ken ook erg veel CDA'ers die blij waren dat windmolens voor de bemaling in de polders afgeschafte konden worden en vervangen werden door zekerheid biedende machines. Ik hoop dat er nog lang windmolens blijven, dus dat het wel slaagt, maar ik geloof er persoonlijk niet in. Ik hoop alleen dat er nog veel langer CDA'ers zullen zijn.

Minister **Brinkhorst**: Dat begrijp ik. Ik ben alleen iets meer gehecht aan de windmolens, maar dat hoeft nu niet tot een twistpunt te leiden.

Voorzitter. De huidige doelstelling is een verbruiksdoelstelling. In 2010 zal 9% van het elektriciteitsverbruik duurzame elektriciteit zijn. Daarbij hoort een tussendoelstelling van 6% van het verbruik in 2006. Ik ben geen voorstander van productiedoelstellingen of productietussendoelstellingen. Daar is in het verleden alleen maar ellende uit voortgekomen. Zeker als je ervan uitgaat dat het verbruik de productie stimuleert, is het beter om vanuit het verbruik te werken. Ik ben ook tegen een productiedoelstelling omdat het tot gevolg kan hebben dat de verbruiksdoelstelling minder kosteneffectief wordt gerealiseerd. Ik streef er wel naar dat een zo groot mogelijk deel van het verbruik afkomstig is van productie-installaties in Nederland. Ik verwacht ook dat dit kan en zal gebeuren. De MEP zal daar een belangrijke bijdrage aan leveren. In Europa hebben wij verbruiksdoelstellingen afgesproken, met in het achterhoofd de gedachte dat wij op termijn moeten werken aan een Europese groene markt.

Er is een hele discussie geweest over het eigen verbruik van de AVI's. Mevrouw Bierman, de heer Hofstede en de heer Van den Berg hebben daar vragen over gesteld. Al die vragen gingen over de manier waarop de subsidiëring functioneert van de stroom, opgewekt door AVI's. Ik heb mij ook afgevraagd waarom die vragen zijn gesteld. Het lijkt mij dat die vragen zijn ingegeven door de gedachte dat alle AVI's in Nederland in aanmerking zouden moeten komen voor de MEP. Dat is evenwel niet het uitgangspunt. De MEP is

bedoeld om extra duurzame elektriciteit te genereren en de onrendabele top bij investeringen te overbruggen. Dát is het uitgangspunt. Als wij naar de Europese beleidscontext kijken, zien wij dat de meeste Europese landen het opwekken van energie uit afval in het geheel niet steunen. Dat houdt verband met die ladder van Lansink, want afval is een eindproduct, maar het voorkomen ervan is als het ware een doelstelling van milieu: terug naar hergebruik.

Bij de rendementseis van 26% is er niet van uitgegaan dat het eigen verbruik wordt meegenomen. In antwoord op de vraag van de heer Hofstede zeg ik dus dat het eigen verbruik niet in de rendementseis zit. Ten gevolge van de aanvaarding door de Tweede Kamer van het amendement-Kortenhorst komt het eigen verbruik overigens wel in aanmerking voor een MEP-subsidie. Als het eigen verbruik in een rendementseis zou worden betrokken, zou er vanwege de bestaande MEP-subsidie een overstimulering ontstaan. Dat zou in strijd zijn met het uitgangspunt van de MEP en dat zou de Europese goedkeuring in gevaar brengen. Samenvattend, niet iedere AVI wordt hiermee gesubsidieerd.

Er zijn elf AVI's. Hoeveel ervan zullen worden gesubsidieerd, kan ik niet zeggen. De subsidiëring is gerelateerd aan de onrendabele top en de rendementseis. De rendementseis van 26% sluit aan bij de ambitie van het Landelijk beheersplan om afval zoveel mogelijk te verwerken in een hoogrendement-AVI. Ik ben graag bereid toe te zeggen dat bij het vaststellen van de subsidies voor 2004 en verdere jaren opnieuw zal worden bezien welke rendementseis en welk subsidiebedrag nodig zijn om zoveel mogelijk duurzame elektriciteit uit afval op te wekken. Nogmaals, de MEP is bedoeld om nieuwe productie te genereren. Als dat kan gebeuren door AVI's die aan hoge rendementseisen voldoen, waarom dan niet.

De heer Hofstede heeft gevraagd hoe het zit met het streven van staatssecretaris Wijn om de subsidiëring van mechanische WKK uiterlijk op 1 januari operationeel te hebben. Ik wil dit streven graag omzetten in een concrete toezegging. Ik zeg toe dat ik mij ervoor zal inspannen dat per 1 januari te bereiken. Ik moet wel de clausulering

aanbrengen dat wij daarvoor een tijdige en goede inbreng nodig hebben van deskundigen en belanghebbenden. Het ligt voor de hand de hiermee samenhangende meeteisen gelijk te laten oplopen met de meeteisen voor de toepassing van de CO₂-index. Ook wat dat betreft mikken wij op 1 januari 2004.

Ik vind dit een mooi onderwerp om mijn bijdrage in eerste termijn mee af te sluiten.

□

De heer **Doesburg** (PvdA): Voorzitter. Ik ben blij met het antwoord van de minister: geen Alleingang meer in Europa, maar een poging om te komen tot een Europese groene elektriciteitsmarkt. Zoals gezegd, is met dit voorstel het buitenlandlek gedicht; geen free riders meer. Mijn fractie is daar heel tevreden over. Mits alles binnen de geldende regels kan, is mijn fractie ook heel blij met de inwerkingtreding van deze wet per 1 juli aanstaande. Ik hoop maar dat dit kan.

Ik vind het antwoord van de minister over de gevolgde procedure niet zo bevredigend. Natuurlijk is een termijn van zeven weken aan de overkant van het Binnenhof niet zo verschrikkelijk lang, zeker gezien het feit dat een aantal moties en amendementen in de laatste week voor het reces is ingediend en op de zogenaamde zwarte donderdag in stemming kwam. Veel betrokkenen kenden de tekst van de motie ook niet. Blijkens de Handelingen hebben de leden van de Tweede Kamer er zelf ook over geklaagd, maar goed, waarschijnlijk zullen de minister en ik het daar wel niet over eens worden. Ik vind het eigenlijk geen goede planning. Aan de andere kant ben ik blij met de toezegging dat er eind volgend jaar een evaluatie zal plaatsvinden.

De minister gaf toe dat de binnenlandse productie in 2010 niet helemaal aan de doelstellingen zal kunnen voldoen. Wij weten dat natuurlijk allemaal, maar gelukkig streeft hij er in ieder geval wel naar. Het lijkt mij goed om dan ook echt en extra aandacht te besteden aan de Europese groene markt omdat wij dan onvermijdelijk ten dele in de behoefte zullen moeten voorzien met stroom uit het buitenland, waarmee wij inmiddels al leergeld genoeg hebben betaald. Ik denk dat het voor een klein land als Nederland dan ook

Doesburg

heel verstandig is om zoveel mogelijk binnen de Europese regels te gaan werken.

Ik heb nog gevraagd hoe het staat met kleinschalige waterkracht. Er ligt een aantal plannen in de ijskast en in de Tweede Kamer is op dat punt ook een motie ingediend. Ik heb het antwoord daarop niet gehoord, of ik heb dat gemist.

Voorzitter. Ten slotte wens ik de minister veel succes met de uitvoering van dit beleid.

□

De heer **Hofstede** (CDA): Voorzitter. Ook ik dank de minister voor zijn beantwoording en vooral voor het voorproefje op de regeringsverklaring toen hij zijn ambities als minister van Economische Zaken en vooral van energie wat breder tentoonstelde. Dat is ook voor deze Kamer nooit weg, dus bedankt daarvoor!

Wij onderschrijven volledig de grote waarde van dit wetsvoorstel en wij zullen er dan ook zeker voor stemmen. Met de heer Doesburg juichen wij invoering per 1 juli toe, in elk geval zo snel mogelijk.

Het antwoord inzake de vollast-systematiek vond ik niet overtuigend, maar waarschijnlijk is dat ook nooit overtuigend te geven, omdat dit systeem zoveel ongewenste effecten kan hebben dat er na monitoring en de evaluatie te zijner tijd waarschijnlijk wel gekozen zal worden voor een ander systeem. Wij moeten het er nu maar even mee doen. Het staat nu eenmaal in deze wet en wij willen die op dit moment graag goedkeuren. In die zin leggen wij ons er dan ook maar even bij neer.

Wij danken de minister voor zijn toezegging inzake mechanische energie.

Ook als het gaat om de AVI's, de 26% en het amendement-Kortenhorst vond ik de beantwoording niet echt overtuigend. Het blijft onduidelijk wat er nu precies wel of niet gebeurt. Het moet duidelijk zijn dat in elk geval mijn fractie aan een zeer goede stimulerende regeling hecht. Er moet zoveel mogelijk vuil worden omgezet in waardevolle energie. Er moet een uiterste poging worden gedaan om zulks goed met de sector te regelen, om er een tarief voor vast te stellen dat het mogelijk maakt en om de tijd die de sector nodig heeft voor grootschalige investeringen zo kort mogelijk te houden. De tijd werd

weer een beetje opgerekt, omdat 2004 en 2005 al heel snel bekend worden gemaakt. Als er in de sector op dit punt bottlenecks ontstaan, pleit ik ervoor om te proberen die met de sector zelf aan te pakken en op te lossen.

Op de vraag van de consument en het terugleveren van groene stroom en de redelijke prijs die daarvoor betaald zou moeten worden, is volgens mij geen antwoord gegeven. Helaas heeft de minister ook al die dode vissen vergeten die mij nogal zwaar op de maag liggen.

Minister **Brinkhorst**: Zou de heer Hofstede kunnen toelichten wat hij bedoelt met zijn vraag over de dode vissen?

De heer **Hofstede** (CDA): In de nadere memorie van antwoord is nogal veel aandacht besteed aan dit onderwerp en er is een stuk over dit onderwerp als bijlage naar de Tweede Kamer gestuurd. Ik heb gisteren gevraagd of de minister bereid is om de subsidie voor nieuwe turbines in Nederland mede afhankelijk te stellen van een goed visgeleidingssysteem. Verder heb ik hem gevraagd om in overleg te treden met de huidige eigenaren van turbines in Nederland om na te gaan of zij alsnog een dergelijke voorziening kunnen treffen. Zo zal de vissterfte in Nederland niet nodeloos groter worden; iets wat in EU-verband kennelijk nu nog onvermijdelijk is.

□

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Namens de fracties waarvoor ik het woord mag voeren, dank ik de minister voor zijn antwoorden. Ik vond zijn betoog heel boeiend. Hij was kennelijk geïnspireerd door de bijdrage die collega Terlouw gisteren aan het debat heeft geleverd en waarin hem werd gevraagd om uit een bepaalde context een beleidsvisie te ontwikkelen, namelijk verduurzaming van de economie en daarin ingebed het energiebeleid. Dit spreekt ons bijzonder aan. In de kringen waarvoor ik mag spreken, zouden wij zeggen: dit is een geloofsbelijdenis van de minister. Ik vind dit goed, want in de politiek moet je helder zijn en moet je duidelijk aangeven op welke basis je politiek wilt bedrijven en wilt besturen.

Ik denk dat wij op dit punt overeenstemming hebben bereikt, want dit beleid spreekt onze fracties bijzonder aan. Wij hebben echter nog de nodige vragen. Het is fijn dat de minister in antwoord op onze bijdrage heeft gezegd dat hij de vaststelling van de subsidiehoogten zal versnellen en vervroegen. Dit is heel reëel, ook omdat de investeerders recht hebben op zekerheid.

Ik heb meer moeite met zijn betoog over de AVI's. Als ik goed ben geïnformeerd kunnen twee of drie AVI's nu meekomen. Wij vinden dit jammer, omdat duurzame energie opgewekt door de AVI's een goede bijdrage kan leveren. Nu blijven wij toch met de rendementseis zitten. De minister heeft gezegd dat wij dit moeten loskoppelen, maar wij betreuren dit. Ik zal de minister nu niet kunnen overtuigen, want hij heeft zijn standpunt neergezet. Ik zie toch een klein beetje licht – opgewekt door duurzame energie – omdat hij heeft gezegd dat hij dit nog zal bekijken. Ik navolging van collega Hofstra vraag ik hem dit heel serieus te bekijken, opdat wij niet tot de conclusie hoeven te komen dat een goede mogelijkheid voor de opwekking van duurzame energie niet voldoende wordt gebruikt. Ik hoop dat wij hierover op niet al te lange termijn worden geïnformeerd.

Ik heb onze bijdrage afgesloten met een aantal opmerkingen over de vollasturen. Ik ben van mening dat windenergie veel krachtiger moet worden gestimuleerd in ons land. Het is een gegeven dat windenergie op land alleen rendabel kan zijn bij 23 vollasturen. Er kunnen wel veel rapporten zijn en daar zijn ook conclusies uit getrokken, maar naar mijn idee zit er ruimte in die conclusies om ander beleid te voeren. Ziet de minister die mogelijkheden ook? Het zou heel jammer zijn als wij op dat terrein verlies zouden moeten inboeken.

Wij zijn positief over de inwerking-treding van de wet op 1 juli aanstaande. Verder hopen wij dat in het komende traject zal blijken dat het op deze wijze tot uitvoering brengen van de wet een succes wordt.

□

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik dank de minister voor zijn eerste termijn, zijn antwoorden daarin en zijn energie

Van der Lans

om alles zo voortvarend en welbespraakt naar voren te brengen. Daarbij heb ik een aantal interessante uitspraken genoteerd. Zo hecht de minister meer waarde aan een windmolen dan aan het CDA; op dat punt kunnen wij nog weleens terugkomen. Verder was ik erg tevreden over zijn proloog over de verduurzaming van de economie. Ik stel voor dat die rechtstreeks wordt overgenomen in de regeringsverklaring. Tot nu toe heb ik op kabinetsniveau namelijk duurzame energie en verduurzaming node gemist. Zijn bijdrage is daar dan ook zeker welkom.

Voorzitter: Jurgens

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik stel verder voor dat wij in navolging van de heer Terlouw blijven spreken over de "minister van duurzame economie", en hem in deze Kamer ook voortdurend als zodanig zullen aanspreken. De zaak vraagt daar ook om. De minister zegt terecht dat wij – los van de Europese zaken die op ons afkomen en waarbij veel moet gebeuren – in ieder geval in eigen huis orde op zaken moeten stellen. Daarvoor moet ontzettend veel werk worden verzet, waarbij ik hem alle succes wens. Wij zullen hem wel meer dan kritisch blijven volgen.

Ten aanzien van de periode van tien jaar heb ik nog geen interruptie gepleegd. In mijn bijdrage heb ik in dat verband gesproken over "MEP-plus". De minister zegt dat je een subsidiëring voor tien jaar eigenlijk in geen enkele andere bedrijfstak vindt: het is een fantasieus systeem, dus waar praten wij eigenlijk over? Het gaat echter wel om duurzame energie, om zaken die binnen de huidige marktverhoudingen nog niet op een rendabele wijze vallen te produceren. Het gaat om zaken die voor ons van cruciaal belang zijn, dus de vergelijking met een subsidiesysteem in een willekeurige andere tak van de economie gaat niet op. Met zijn redenering ontwijkt de minister het probleem dat de installatie na tien jaar nog maar nauwelijks rendabel valt te exploiteren. In dat licht pleit ik voor een daaropvolgend systeem met een minimumsubsidie. Dit kan worden gerechtvaardigd doordat wij duurzame energie een warm hart toedragen. Wij moeten weg van het argument dat tien jaar al ontzettend

lang is. De zaak dienende, zou het rechtvaardig zijn, bijvoorbeeld met betrekking tot de problemen met de beperking van het aantal vollasturen, na afloop van de termijn van tien jaar toch tot een (lager) subsidiebedrag te komen. Dit zou een stimulans vormen voor een grotere en langere productie van de installatie, zodat er in de toekomst geen sprake is van kapitaalvernietiging.

Ik ben nog niet tevreden ten aanzien van het probleem van de vollasturen. Zonet heb ik al gezegd dat het ECN-rapport merkwaardig oogt. De regering zit vast aan dit model, wil daar niet van af en dan vluchten wij zoals altijd in het monitoren na één jaar. Dat moet dan maar. Het ligt waarschijnlijk niet in mijn vermogen om dat nu nog te veranderen. Ik denk evenwel dat de bezwaren heel reëel zijn en verwacht dan ook dat de minister met de nodige flexibiliteit en welwillendheid kijkt naar een systeem dat analoog is aan het Duitse. Dat systeem werkt effectiever, misschien niet zozeer qua subsidiëring als wel qua referentie.

Ik heb zelf om een evaluatie gevraagd. Toegezegd is dat de MEP na een jaar wordt geëvalueerd. Ik pleit er echter voor om dat niet eenmalig te doen, maar jaarlijks. Hoe specifiek is de evaluatie? Is zij gericht op alle aparte instrumenten en energiebronnen die in de MEP worden gestimuleerd? Het lijkt mij heel belangrijk om juist op alle, verschillende fronten van de duurzame energieproductie apart te evalueren.

Ik had gesproken over een theoretische kwestie, namelijk de export van groene stroom naar het buitenland, oftewel het omgekeerde buitenlandlek. De minister heeft daarop in het geheel niet gereageerd. Dat zal wel betekenen dat de zaak inderdaad een theoretische kwestie is, die in de praktijk niet voorkomt; toch zie ik dat graag bevestigd.

Over biomassa hebben wij in het korte debat gesproken. Diermeel is nu inderdaad uitgezonderd. Dat is absoluut grote winst en wij zijn er heel tevreden over. Wij vinden evenwel dat er verder moet worden gedifferentieerd naar de aard van biomassa. Mijn collega's aan de overkant zullen de minister daarop de komende jaren zeker nog aanspreken.

Ik heb mijn zorgen geuit over de plannen inzake zonne-energie. De minister heeft er wel iets over gezegd, maar mijn redenering was dat dit systeem er niet voor is gemaakt. Maar daardoor scheppen wij misschien een klimaat waarin elk creatief en innovatief denken op dit terrein wordt gesmoord. In dat geval missen wij mogelijk de boot indien het rendement over een aantal jaren groter wordt. Dat zou ik zonde vinden.

Mijn fractie stemt met de nodige opmerkingen in met het wetsvoorstel. Wij hopen dat een en ander op zo kort mogelijke termijn kan worden gerealiseerd, zodat 1 juli inderdaad de aanvangsdatum wordt. Zoals uit de reacties uit het veld blijkt, zit iedereen daar om te springen.

Tot slot stel ik nog één, misschien wat algemene kwestie aan de orde. In mijn stapel post vond ik gisteren de Milieubalans 2003. In het hoofdstuk over duurzame energie daarin las ik de stelling dat een verplicht aandeel duurzaam in de productie of afname van elektriciteit voor de overheid mogelijk nog efficiënter is dan de nu voorgedragen nieuwe MEP-regeling. Dat is een opmerkelijke conclusie van de samenstellers van de milieubalans, juist op het moment dat wij met het wetsvoorstel daarover bezig zijn. De woorden brengen mij tot de vraag of de minister kan zeggen op welk moment hij vaststelt dat het systeem werkt. Wanneer besluit hij dat wij inderdaad een andere keuze moeten maken, namelijk dat de producenten moeten worden verplicht een aandeel duurzame energie te leveren? Stel dat het wetsvoorstel niet werkt en wij halen de tussendoelstelling voor 2005 of 2006 niet meer. Is het in dat geval voor de minister denkbaar om een meer verplichtend instrument te hanteren of sluit hij zoiets uit?

□

Mevrouw **Bierman-Beukema toe Water** (VVD): Voorzitter. Veel dank aan de minister voor zijn uitgebreide antwoord. Wij hebben hernieuwd kennisgemaakt met een overtuigend "groentje" op deze post. Ik dank hem ook voor de toezegging dat het wetsvoorstel op 1 juli in werking treedt. Wat betreft het inzicht in de hoogte van de subsidie op het moment dat de investeringsbeslissing moet worden genomen,

Bierman-Beukema toe Water

blijven wij aanhikken tegen de termijn van anderhalf jaar. De minister zegt dat dit de gemiddelde bouwtijd van een project is en daarmee bevestigt hij wat wij hebben gevraagd. "Gemiddeld" wil dus zeggen dat er grote projecten zijn met een langere realisatietermijn en daar ligt mogelijk nog steeds een probleem. In elk geval zal dit jaar de hoogte van de subsidie voor 2004 en 2005 worden vastgesteld en daarmee moeten wij het doen.

Dan kom ik nu toe aan de AVI's en het meetellen voor de 26%-rendementseis van het eigen gebruik. Voor zover mijn fractie heeft kunnen overzien, zullen met de nu voorgestelde werkwijze maar twee van de elf AVI's in de prijzen vallen. Het is belangrijk dat de minister blijft volgen wat er op dit gebied gebeurt en zo nodig overgaat tot bijstelling van het beleid.

In het kader van de evaluatievragen heb ik begrepen dat de minister slechte ervaringen heeft met productiedoelstellingen. Hij heeft liever geen productiedoelstellingen, maar wel verbruiksdoelstellingen. Ik kan mij daar wel iets bij voorstellen, want het is ongemakkelijk om de doelstellingen niet te halen. Deze wet is echter gericht op het stimuleren van de milieukwaliteit van de productie. Als wij de kwaliteit van de regelgeving willen monitoren, is het logisch te bezien of de productietoe-namen zich zo ontwikkelt als beoogd is.

Ten slotte ben ik blij met de toezegging van de minister dat hij in het kader van het B4-woord op korte termijn aan de Kamer een voorstel zal voorleggen over de vereenvoudiging van het concessiestelsel, hetgeen moet leiden tot versnelling van de procedures.

□

De heer **Terlouw** (D66): Voorzitter. De minister heeft een wetsvoorstel aangetroffen, heeft zich dat binnen enkele dagen eigen gemaakt en vervolgens besloten om de systematiek over te nemen en het wetsvoorstel hier te verdedigen. Dat vind ik zeer te prijzen, want ik moet er niet aan denken dat de minister zou hebben besloten een nieuw wetsvoorstel te maken dat weer de hele gang zou moeten gaan. De totstandkoming van dit wetsvoorstel heeft ten slotte enkele jaren geduurd. Het betere is de vijand van het

goede. Ik geloof dat men zich die slagzin steeds meer eigen maakt naarmate men ouder wordt. De minister heeft besloten met dit wetsvoorstel op te schieten en daarmee te doen wat hij kan. De inwerkingtreding is voorzien voor 1 juli 2003 en dat vind ik een goede zaak. Ik ben ook erg blij met de toezegging dat ondernemers zo lang mogelijk, in elk geval anderhalf jaar, van tevoren zullen weten waar zij met de subsidiebedragen aan toe zijn.

In ons systeem moeten wij het nu eenmaal hebben van de marktwerking en van ondernemerschap. Daarom kom ik nog even terug op wat ik gisteren zei over de kennis-economie. Het is niet alleen noodzakelijk om subsidies te geven om de onrendabele top te bestrijden, maar het is ook nodig kennis over te dragen, met name naar het midden- en kleinbedrijf, waar het altijd nog een enorm probleem is om voldoende kennis te genereren, zodat men zijn bijdrage kan leveren.

De minister heeft gezegd dat hij zijn beleid plaatst in een brede Europese context. Ik vind dat zeer belangrijk. Dit wil niet zeggen dat Nederland niet af en toe een beetje voorop zou kunnen lopen. Ik denk nu aan de discussie met de heer Van de Lans over de milieudoelstellingen. De minister betoogde dat wij ons aan de Europese regels moeten gaan houden. Ik ben dat met hem eens; wij moeten dat minstens doen. Ook ben ik het met hem eens dat wij niet net moeten doen alsof wij het beste jongetje van de klas zijn, dat altijd net even iets meer doet. Dat is helemaal niet waar; Nederland is een van de meest vervuilde landen van Europa. Daar kunnen wij niet zo gek veel aan doen; Nederland bevindt zich aan de monding van drie grote rivieren en onze economische activiteiten zijn naar hun aard gemakkelijk vervuilend. Die bestaan immers voor een groot deel uit vervoer met vrachtauto's door Europa en uit landbouw, wat ook vervuiling met zich meebrengt. Overigens hebben wij er allen veel economisch profijt van, maar het betekent wel dat wij er in veel gevallen moeite mee hebben om aan alle regels te voldoen. Anderzijds betekent het dat er van ons ook een extra inspanning mag worden gevraagd; wij verdienen tenslotte aan deze omstandigheid.

Eenzelfde verhaal geldt voor duurzame energie. Ik vind dat ook in dit debat blijkt dat wij te weinig beseffen hoe zorgelijk het is dat wij de doelstellingen van Kyoto niet zullen halen. Gelet op de toename van het energieverbruik in Nederland, maar zeker ook in andere Europese landen – Amerika laat ik maar helemaal buiten beschouwing – zullen wij het niet halen. Dat is ernstig, want dit verdrag is er niet voor niets. De minister wees op de waterstofeconomie in Amerika. Dat kan een zeer interessante ontwikkeling zijn, maar dan moet die waterstof wel duurzaam geproduceerd worden, want anders is het geen duurzame energie.

Kortom, er is een enorm probleemgebied en wij moeten ons van de ernst van de situatie bewust zijn, want anders zadelen wij ons nageslacht op met een onverantwoorde situatie. Daar zal men ons later de schuld van geven, dat moeten wij voorkomen. Er is in de industriestaten een gigantische welvaart en wij hebben dan ook eenvoudig de plicht om de doelstelling van Kyoto te halen. Ik hoop en vertrouw erop dat de minister dit in Europa zal uitdragen, en niet als beste jongetje van de klas, maar als iemand die overtuigd is van de noodzaak om dit soort dingen te doen. Zoals ik gisteren al aangaf, heb ik er goed vertrouwen in dat wij over vier jaar zullen zeggen: Dit was de energieke minister van duurzame energie in Nederland en in Europa.

□

Minister **Brinkhorst**: Voorzitter. Ik constateer tot mijn vreugde dat er, zij het uiteraard met hier en daar kanttekeningen en bedenkingen, in brede zin het gevoel heerst dat wij nu op de goede weg zijn en dat wij dit wetsvoorstel zo snel mogelijk in het Staatsblad moeten zien te krijgen, opdat het op 1 juli in werking kan treden. Speciaal tegen de heer Van der Lans zeg ik dat ik de indruk heb dat wij in dit debat eigenlijk toch echt hetzelfde spoor volgen. Er zijn misschien verschillen van inzicht over de techniek of over de manier waarop bepaalde zaken geregeld zouden moeten worden, maar ik meen toch dat de opmerking van de heer Terlouw dat duurzaamheid essentieel is, in deze Kamer breed wordt onderschreven. Ik vind dit van groot belang.

Brinkhorst

Ik ben wat dieper ingegaan op de bijdrage van de heer Van der Lans omdat ik de suggestie wilde wegnemen dat wij in Nederland slechts zouden doen wat anderen ons opdragen. Met dat beeld zitten wij onszelf in de weg. Ik zeg overigens niet dat speciaal de heer Van der Lans dit zo bedoeld heeft. Het is ook mijn ambitie om in Europa verder te gaan, maar door de genoemde kenmerken van ons land hebben wij het gewoon niet erg goed gedaan. Op dat punt wil ik vooruitgang boeken en ook gelet op het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie in de tweede helft van 2004 moeten wij ervoor zorgen dat wij de instrumenten om meer duurzaamheid te verkrijgen goed op orde hebben. Dat is mijn inzet. Ook ik maak mij er zorgen over dat wij de doelstellingen van Kyoto niet zullen halen. Rusland heeft dit verdrag nog niet geratificeerd en de Amerikanen hebben dit bewust niet gedaan. Dit geeft ook in de Europese context weer spanningen. Wij zullen dus nog heel wat moeten doen. Maar ik heb in elk geval het vertrouwen dat er voor het beleid brede steun van de Kamer is. Ik zeg de heer Doesburg toe dat wij extra aandacht voor de Europese groene markt echt op de agenda zullen zetten. Ik kan niet vooruitlopen op de wijze woorden die de premier bij de regeringsverklaring zal uitspreken, maar ik kan wel zeggen dat het aspect duurzame energie daarin een plaats zal vinden. Het lijkt mij ook dat dit niet anders kan. En wat betreft de opmerking of je nu meer van windmolens houdt of van het CDA: ik hoop dat de heer Hofstede het ook gezien heeft als een speelse opmerking. Ik zit voluit in een kabinet met een partij die graag het rentmeesterschap benadrukt en ook al zijn mijn woorden soms wat anders: over windmolens zal dit kabinet niet vallen – dat zou mij althans verbazen.

Voorzitter. Ik kom nu bij wat meer specifieke vragen. De heer Doesburg heeft mij nog gevraagd naar de kleinschalige waterkracht. Mijn verontschuldiging dat ik daar in eerste termijn niet op ben ingegaan. De kleinschalige waterkracht komt voor de MEP-regeling in aanmerking, maar uiteraard wel met inachtneming van de algemeen in de MEP-regeling geldende eis dat de installaties van ná 1 januari 1996 zijn, dan wel uitgebreid of gerenoveerd zijn na 1 januari 1996. Voor

waterkracht geldt de hoogste MEP-subsidie, dat wil zeggen 6,8 eurocent, terwijl de visgeleidingsystemen, waar ik zo meteen op terugkom bij de beantwoording van heer Hofstede, op de lijst zijn gezet voor de milieu-investeringsaftrek. Ten slotte is ook geregeld dat nieuwe ontwikkelingen, betreffende golf- en getijdenenergie, wel in aanmerking komen voor het verlaagde REB-tarief.

Verschillende geachte afgevaardigden zijn nog ingegaan op de problematiek van de vollasturen. De heer Hofstede was niet helemaal overtuigd, maar zei: laten wij maar beginnen. De monitoring vormde daarbij nog een punt. De heer Van der Lans heeft in dezelfde richting gesproken, alsmede de heer Van den Berg, hoewel deze wat meer op de AVI's is ingegaan. Ik denk niet dat de ervaringen in het buitenland met vergelijkbare systemen hebben geleid tot een aangepaste dimensionering van de turbines. De heer Van der Lans gebruikte de term "flexibiliteit" en wat dat betreft wil ik zeggen dat ik natuurlijk open sta voor ontwikkelingen, als bij de monitoring blijkt dat wij een aanpassing moeten hebben. Ik geloof echter dat, alles afwegende, ook het ECN-rapport, zij het met vraagtekens, niet tot een andere conclusie komt. Moeten wij dan met z'n allen, en zeker ook deze minister als niet-technicus, wijzer zijn dan zo'n verstandig rapport van ECN? Ik zeg graag toe dat ik in het kader van de monitoring – dat was ook een specifieke vraag van de heer Van der Lans – bijzonder aandacht zal schenken aan de ontwikkeling van het nominaal vermogen in relatie tot de specifieke opbrengst, want ik denk dat dit een belangrijk criterium is.

De heer Van den Berg heeft speciaal nog gevraagd waarom het aantal vollasturen op 18.000 is gezet en niet op 23.000. Welnu, dat heeft te maken met het feit van de onrendabele top. Als je het maximum aantal vollasturen zou verhogen naar 23.000, zou er sprake van zijn dat je free-riders subsidieert en een overstimulering van windrijke locaties bewerkstelligt. Elk systeem heeft zijn voor- en nadelen, maar alles overwegende meen ik dat ik deze systematiek nu wil vasthouden. Als de effecten bij de monitoring anders zijn – op een jaarlijkse basis en niet alleen maar één keer – dan zal de noodzakelijke aanpassing plaatsvinden.

Ik zeg ten aanzien van het Duitse systeem dat dit weliswaar een spreidingsdoelstelling heeft, maar daar – ik heb dat al in mijn eerste termijn gezegd – wordt wel een heel hoge prijs voor betaald. Immers, als u naar de rentabiliteit kijkt van het Duitse systeem, dan ziet u dat de kosteneffectiviteit daar eigenlijk zeer veel geringer is.

De heer Hofstede heeft over de vissterfte gesproken. Ik zou hem graag willen toezeggen dat ik op korte termijn in overleg treed met exploitanten van waterkrachtcentrales en andere betrokken partijen. Het is de bedoeling om nog vóór het zomerreces de Tweede Kamer te informeren over de voortgang van dat overleg en de betekenis ervan voor het vervolg dat zal worden gegeven aan de motie waar hij over sprak. Ik sta in de verleiding om ook nog wat anders te zeggen, ditmaal over vissen en zo, maar dat doe ik niet. Ik hoop dat hij deze toezegging met genoeg zal willen aanhoren.

Dan is er een vraag gesteld over de investeringen met betrekking tot de periode van tien jaar. Dat is als zodanig een heel belangrijk element, want ik ken geen investeringen waarbij de overheid min of meer een garantie geeft voor tien jaar. Ook wanneer het gaat om een langere termijn, voorbij die tien jaar, zoals bepaalde investeringen die voor twintig jaar gelden, wordt de onrendabele top met die termijn van tien jaar weggenomen. Het terugverdieneffect van de onrendabele top voor bedrijven die investeringen hebben gedaan voor meer dan tien jaar, is een belangrijk element om rekening mee te houden.

Voor windenergie, waarop de systematiek van de vollasturen wordt toegepast, is het niet anders dan voor andere opties. Ik moet naar aanleiding van de opmerking over de investeringen zeggen dat ik werkelijk geen systeem in Nederland ken waarin een langeretermijnperspectief wordt geboden. Wij hopen namelijk dat het echt duurzaam wordt. Deze slag moeten wij de komende tien jaar maken.

De zonne-energie wil ik helemaal niet afschrijven. Die energie is van belang op de langere termijn en niet op de korte termijn. Om die reden is zonne-energie een van de prioriteiten uit de Energie Onderzoek Strategie van het ministerie van Economische Zaken. Een overbrugging van de

Brinkhorst

onrendabele top in het kader van de MEP voor zonne-energie is op dit ogenblik in ieder geval niet kosteneffectief.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik kom terug op die termijn van tien jaar. De verwijzing naar andere subsidieregelingen is mij namelijk te gemakkelijk. De te volgen redenering is inherent aan het terrein waarover wij spreken, namelijk de productie van duurzame energie. Het gaat dus niet aan om andere subsidie-regelingen daarmee te vergelijken. Het gaat om hetgeen wij willen realiseren qua productie van duurzame energie. Als een onrendabele top na tien jaar niet meer gesubsidieerd wordt en de marges enorm teruglopen, is er toch sprake van kapitaalvernietiging en zou het toch omwille van het inherente doel waar wij achter staan, te weten de productie van duurzame energie, logisch zijn om daarna wellicht meer te doen? Alleen op deze vraag dient de minister te reageren. Ik vind dat hij niet steeds met andere subsidie-regelingen moet vergelijken. De redenering moet juist inherent zijn aan de productie van duurzame energie en het maximaliseren ervan.

Minister **Brinkhorst**: Ik ben het op zichzelf met de heer Van der Lans eens, maar het verschil tussen de heer Van der Lans en mij is dat mijn concept dynamisch is en zijn concept statisch. Ik denk dat in de komende tien jaar heel veel zal gebeuren. Wat nu niet zo duurzaam is of nog te hoge onrendabele toppen oplevert, verandert mijns inziens de komende jaren. De heer Van der Lans gaat ervan uit dat er de komende tien jaar niets verandert. Ik denk daarentegen dat de verduurzaming, waaraan wij allen hard willen werken, ertoe leidt dat de terugverdieneffecten over tien jaar anders zullen zijn. Stelt u zich eens voor: wij hebben bijna drie kabinetten-Balkenende nodig, voordat wij...

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik hoop het niet.

Minister **Brinkhorst**: Ik geef daar geen antwoord op, maar het staat vast dat ik er in het derde kabinet-Balkenende niet meer zal zijn. Dit is reeds het tweede kabinet-Balkenende, dus er zijn er nog drie nodig om zover te komen. Het is een dynamisch concept en daar gaat het

om. Ik vind het werkelijk niet onverantwoord om nu te zeggen dat wij over tien jaar zoveel zekerheid hebben dat als er tegen die tijd echt nog iets moet worden gefinancierd, wij dat waarschijnlijk zullen doen. De context zal over tien jaar in ieder geval heel anders zijn dan nu.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Het verschil tussen de minister en mij is dat de minister misschien een dynamisch, maar beperkt concept heeft en ik een superdynamisch concept heb. Ik denk namelijk aan de situatie over twintig jaar. Ik denk nog steeds in termen van de optimalisering van de productie van duurzame energie en de minister denkt daar niet aan, terwijl de mensen die nu moeten investeren wel voor twintig jaar investeren. Zij moeten nu en na tien jaar die berekeningen maken. Daar gaat het om. Ik houd daar wel rekening mee en in die zin ben ik superdynamisch. De minister houdt er geen rekening mee en heeft dus eigenlijk een heel statische opvatting over een investeringsperiode van bijvoorbeeld twintig jaar.

Minister **Brinkhorst**: Ik realiseer mij dat ik de heer Van der Lans op zijn ziel heb getrapt. Dat was absoluut niet de bedoeling. Hij loopt nu zeer dynamisch terug naar zijn plaats, dus ik betwijfel niet dat hij dynamisch is, maar of hij dynamischer is dan ik of zelfs superdynamisch, daarover wil ik weleens met hem praten onder het genot van een borrel. Het lijkt mij in ieder geval niet dat het debat hierdoor langer hoeft te duren.

Ik denk dat het waar is dat een aantal van de bestaande AVI's niet onder de MEP zal vallen. Mevrouw Bierman zegt dat het er twee zijn, maar volgens mijn ambtenarenapparaat zullen het er drie à vier zijn. Het verschil is in ieder geval duidelijk. Dit komt doordat het er niet zozeer om gaat dat de AVI's worden gesubsidieerd, als wel dat het concept van duurzame energie wordt bevorderd. Dat element, gecombineerd met de rentabiliteitseis, is de reden dat we het zo moeten formuleren, maar dit alles komt bij de evaluatie terug. Ik hoop overigens dat alle beheerders van de AVI's hierin een stimulans zullen vinden om hun eigen rentabiliteits- en rendementseisen nog eens helder naar voren te brengen. Tegen de heer Van den Berg zeg ik dat wij het, hoewel wij soms verschillende taal gebruiken,

qua benadering van verduurzaming eens zijn. Ik heb er geen enkel probleem mee, als hij dat een geloofsbelijdenis wil noemen. Ik reserveer dit woord echter voor iets diepgaande sentimenten dan hij misschien zou willen.

Mevrouw Bierman heeft nog een vraag gesteld over de productietoe-namen. Wij moeten over een jaar bekijken of er inderdaad sprake is van een productietoe-namen. Ik zou echter het element van het vast-timmeren in een liberale markt-economie eerder aan de vraagkant dan aan de aanbodkant willen koppelen. Er ontstaat anders een situatie die tot een ander soort maatschappelijke en marktorde komt, zeg ik ook tegen de heer Van der Lans. Ik ben een sociaal-liberaal, een progressief-liberaal. Ik sluit ingrepen van de overheid niet uit, maar mijn uitgangspunt is het functioneren van de markteconomie. We hebben met deze nieuwe MEP instrumenten in handen om inderdaad de verduurzaming op het spoor te krijgen, mits we daarbij de Europese context niet vergeten.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Wij gaan jaarlijks evalueren hoe de instrumenten van de MEP werken. Evalueren wij dan ook voor alle aparte energiebronnen? Wat mij betreft mag deze rapportage dan aan een andere rapportage opgehangen worden.

Minister **Brinkhorst**: Wij hebben het bij een evaluatie over een totaal-evaluatie.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik zou graag van u horen dat we de evaluatie per energiebron uitvoeren, omdat we dan per bron kunnen kijken wat het effect is van de instrumenten die wij inzetten.

Minister **Brinkhorst**: Dat lijkt me voor de hand te liggen. Als ik het verkeerd doe, zult u volgend jaar nog sneller naar de microfoon springen dan u nu een paar keer gedaan hebt. Ik zal het daarna dan weer iets anders doen. U moet hierin niet een soort verborgen ontsnappingsclausule van mijn kant zien. Ik wil bezien wat de beste systematiek is. Het lijkt voor de hand te liggen om daarbij de verschillende energiebronnen mee te nemen. Als ik het verkeerd doe, hoor ik het wel. U bent de heer en ik de volgeling. U geeft opdrachten aan

Brinkhorst

het kabinet. Als het mij niet bevalt, voer ik ze niet uit. Zover zijn we echter nog niet.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): We gaan dus inderdaad jaarlijks evalueren naar verschillende energiebronnen, waarbij alle instrumenten apart bekeken worden.

Minister **Brinkhorst**: Mijnheer Van der Lans, wij zullen het bestens doen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Aanvulling van titel 7.1 (Koop en ruil) van het nieuwe Burgerlijk Wetboek met bepalingen inzake de koop van onroerende zaken alsmede vaststelling en invoering van titel 7.12 (Aanneming van werk) (23095).**

(Zie vergadering van 2 juni 2003.)

De beraadslaging wordt hervat.

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Justitie opnieuw van harte welkom.

□

Minister **Donner**: Mijnheer de voorzitter. Dank voor de bereidheid om het wetsvoorstel nog in deze periode van de Kamer te bespreken. Dat biedt mij de eer en het genoegen om nog een laatste maal met enkele oude leden te discussiëren. Dank voor de inbreng en de suggesties voor verbetering van het wetsvoorstel. Zie ik het goed, dan onderschrijven de verschillende fracties wel de behoefte aan versterking van de positie van de koper van onroerend goed, maar lopen de meningen uiteen over de wijze waarop daarin optimaal kan worden voorzien. Het is bijna: zoveel hoofden, zoveel zinnen.

Mevrouw Broekers meent dat versterking niet in de bedenktijd gezocht moet worden, maar in de verplichte inschakeling van de notaris.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Dit is een misverstand. Ik heb niet gezegd dat het per se de notaris moest zijn, maar ik heb een tweewegenleer voorgesteld: of de notaris of een schriftelijke overeenkomst met een bedenktermijn.

Minister **Donner**: Ik begreep dat dit vooral een compromis met uzelf was, omdat u zei dat u eigenlijk verplichte inschakeling van de notaris wilde, maar tot een tweewegenleer kwam. Ik heb dat genoteerd en ik zal daarop ingaan.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Dat was uw interpretatie, dat het een compromis met mijzelf zou zijn.

Minister **Donner**: Ik zei ook: zie ik het goed. Dan heb ik het dus niet goed gezien op dit punt.

De heer Van de Beeten meent weliswaar dat de afwijzing van verplichte inschakeling van de notaris in de stukken niet overal coherent is, maar hij ziet de oplossing vooral in het verlengen van de bedenktijd en het stellen van minimumeisen waaraan de inhoud van het schriftelijk contract moet voldoen.

Mevrouw Le Poole meent dat verbetering gezocht moet worden in de mogelijkheid om bij AMvB eisen te stellen aan de inhoud van de overeenkomst en om het schriftelijkheidsvereiste uit te breiden tot alle kooptransacties met betrekking tot onroerend goed.

De heer Holdijk ten slotte zoekt de verbetering ook in de verplichte inschakeling van de notaris. Als ik het goed begrijp, gaat het daarbij vooral om het verlengde van het opstellen van de transportakte. Hij meent dat bepaald zou kunnen worden dat er geen extra tarief mag worden gevraagd voor het opstellen van de koopakte.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Het spijt mij dat ik van mijn kant de minister moet corrigeren. Ik heb niet gezegd dat ik voor een langere bedenktijd ben, maar alleen gewezen op een aantal problemen die voortvloeien uit de korte duur van de bedenktijd. Ik heb gepleit voor vaststelling van de inhoud van de akte en mij aangesloten bij het PvdA-standpunt over de verruiming van het schriftelijkheidsvereiste, dus het uiteenlopen valt erg mee.

De **voorzitter**: Ik raad de minister aan om het samenvatten van de sprekers aan de Handelingen over te laten.

Minister **Donner**: Als ik tegemoet zou willen komen aan de wensen van de Kamer, is daarmee nog niet duidelijk aan welke wensen.

Tegelijkertijd stel ik vast dat de verschillende sprekers het voorstel niet verwerpen, omdat het slecht zou zijn voor de koper, maar omdat het beter of anders zou kunnen. Bij geen van de partijen beluister ik de stelling dat de bestaande situatie beter zou zijn dan de beoogde, zodat het voorstel niet moet worden aanvaard. Dat kan ook moeilijk, want het voorstel wijzigt de positie van de koper ook op andere punten. Men meent alleen dat wat wordt voorgesteld, nog niet genoeg is. Mijn interpretatie is dat de Kamer vooral amendering van het voorstel wil om het te verbeteren. Dat is in wezen niet de beslissing die hier aan de orde is. De Kamer moet beslissen om het voorstel te verwerpen en daarmee de situatie te laten zoals deze is, of het te aanvaarden.

Verschillende leden hebben terecht gewezen op de lange voorgeschiedenis van het voorstel. Gelet op die voorgeschiedenis en gezien mijn afwijzing van een verplichte inschakeling van de notaris zal het gevolg van een afwijzing van het wetsvoorstel zijn dat de situatie blijft zoals die is. De vraag aan de Eerste Kamer is derhalve, zoals die door de grondwetgever is voorzien, of de bestaande situatie te verkiezen is boven de voorgestelde. Een keuze voor verbetering is niet aan de orde. De Kamer weet na de discussie over het huurrecht dat ik niet onder alle omstandigheden tegen wijziging van een voorstel ben. Ik heb echter minder dan een week geleden gezworen om de Grondwet te onderhouden en tenzij daar een goede reden voor is, zou ik die in stand willen houden, zij het dat ik de Kamer ter wille wil zijn waar dat mogelijk is.

Bovendien is er naar mijn mening geen maatschappelijk draagvlak en geen goede reden voor een afwijzing. Die conclusie moet men zien tegen de achtergrond van het feit dat de verschillende betrokken maatschappelijke organisaties voor aanvaarding van het voorstel pleiten. Ik heb deze week nog van verschillende zijden dienaangaande brieven